

بازخوانی یک قرارداد سری با غرب

۳۰ خرداد ۱۳۹۳ ساعت ۱۹:۰۰

توافق «سایکس-پیکو» در خفا و بدون اطلاع اعراب تهیه شده بود. بریتانیا به اعراب قول داده بود که اگر علیه عثمانی‌ها سر به شورش بردارند، با سقوط این امپراتوری به استقلال خواهند رسید. بعد از اینکه وعده استقلال بعد از جنگ جهانی اول محقق نشد، و قدرت‌های استعماری در دهه‌های ۱۹۲۰، ۱۹۳۰ و ۱۹۴۰ به اعمال نفوذ شدید بر جهان عرب ادامه دادند، به همین دلیل جهان عرب تدریجاً از ایجاد نظام‌های حکومتی مشروطه لیبرال به سوی ملی‌گرایی بی‌محابا تغییر جهت داد. (نظیر آنچه در مصر، سوریه و عراق در دهه‌های نخست قرن بیستم پیش آمد) هدف این نوع ملی‌گرایی بیرون راندن استعمارگران و نظام‌های حاکم متکی به آنان بود.

در سال‌های قبل از جنگ جهانی اول امپراتوری عثمانی به بیمار پیر و محتضری می ماند که قدرت‌های بزرگ اروپائی منتظر فروپاشی او و در اندیشه چپاولش بودند. پس از آغاز جنگ جهانی اول و پیوستن عثمانی به اتحادیه آلمان و اتریش؛ در مارس ۱۹۱۵، انگلستان قرارداد محرمانه ای با روسیه تزاری برای تقسیم مستملکات امپراتوری عثمانی در دوران بعد از جنگ منعقد کرد. آنها توافق کرده بودند که پس از جنگ و پایان کار عثمانی، قسطنطنیه و نواحی متصل به آن و تنگه بسفور به روسیه منضم شود. به منظور اتصال دریای سیاه به دریای مدیترانه، روسیه کنترل تنگه داردانل و شبه جزیره گالیپولی و چناق قلعه را در دست داشته باشد. و همچنین مناطق ارمنی نشین آناتولی، درحوزه نفوذ روسیه باقی بماند. در عوض روسیه تزاری موافقت کرده بود که انگلستان فراتر از محدوده قرارداد ۱۹۰۷، کنترل مناطق مرکزی ایران و حوزه‌های نفت خیز خوزستان و بین‌النهرین را در دست بگیرد. (مفاد این قرارداد بعد از انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ روسیه و روی کار آمدن بلشویک‌ها توسط دولت لنین و تروتسکی، "جهت آگاهی ملل تحت ستم از نقشه‌های شوم امپریالیست‌ها" افشا شد) پس از امضا این قرارداد سری بود که در آوریل همان سال کشور انگلستان با همکاری روسیه و فرانسه جنگ دریائی بزرگی را علیه نیروهای عثمانی در اطراف «بغازها» آغاز کردند که با مقاومت سرسخت قوای عثمانی در «چناق قلعه» به فرماندهی "مصطفی کمال پاشا" (اتاتورک) مواجه شد و این عملیات به پیروزی ملموسی برای متفقین نیانجامید. به فاصله حدود یک سال پس از توافقات مخفی انگلستان و روسیه درخصوص انضمام قسطنطنیه به روسیه، و نیز مناطق متصل به بغازهای بسفور و داردانل و شبه جزیره گالیپولی، در ماه مه ۱۹۱۶ "سر مایک سایکس" وزیر خارجه بریتانیا و "فرانسوا ژرژ پیکو" مذاکرات مخفی را آغاز کردند، تا در پایان جنگ جهانی سرزمین‌های عمدتاً عرب نشین غرب آسیا به جا مانده از امپراتوری عثمانی را بین خود تقسیم و حوزه‌های نفوذ و مناطق تحت کنترل هریک را مشخص کنند. "پیکو" در این مذاکرات مصر را خواستار آن بود که کنترل شام و یا همان سوریه به فرانسه واگذار شود. "سایکس" هم در مقابل ضمن چشم داشت به مناطق نفتی بین‌النهرین چنین مطرح می کرد که باید بین نفوذ دو کشور در این منطقه تعادل و توازن باشد. بالاخره در

این یکی از عوامل اصلی رشد حکومت‌های نظامی است که از دهه ۱۹۵۰ تا قیام‌های عربی سال ۲۰۱۱ بر بسیاری از کشورهای عربی حاکم بودند. "سایکس" و "پیکو" نمونه "مردان عصر امپراتوری" بودند. هر دو از اشراف بودند و اعتقاد داشتند که مردم منطقه تحت حکومت امپراتوری‌های اروپایی زندگی بهتری خواهند داشت. این دو در آشوب ناشی از وقوع جنگ جهانی اول با شتاب‌زدگی بر سر تقسیم منطقه به توافق رسیدند، ولی پایه‌ها و پیامدهای این توافق تا به امروز بر این منطقه تأثیرگذار بوده است.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۰۰۷۷/غرب-سرپ-قرارداد-پک-بازخوانی>